

PROFESJONELL VERSUS MB`ER ?

Prosjektoppgave MB-utdanningen 2009

Therese A. Johnson

INNHOLDSFORTEGNELSE

Innledning	s. 3
Problemstilling	s. 3
Hva er å være MB`er?	s. 4
Hva er å være profesjonell?	s. 4
Hva innebærer personlig kompetanse?	s. 6
Drøfting	s. 9
Konklusjon	s. 11
Litteraturliste	s. 12

INNLEDNING

Da jeg bestemte meg for å bli sosionom var dette på bakgrunn av at jeg ønsket å bruke min erfaring for å være til støtte for andre. Jeg hadde både en erfaring med å være syk, som også innebar en erfaring av hvordan det kunne være å være klient i ett komplisert og til tider frustrerende system. Utdannelsen var spennende, krevende og tankevekkende, men det som overrasket meg mest var en veldig forsiktig holdning til det å bruke sin egen erfaring.

I dette året som MB`er er fokuset nesten motsatt, vi skal lære å bruke vår egen erfaring for å hjelpe andre. Dette gjør at det virker som det nesten er motstridende holdinger hos de profesjonelle og hos brukerne, men som jeg tror man generelt sett beveger seg mer og mer bort i fra. Det er mitt håp i hvert fall. Så der er på bakgrunn av dette at jeg har valgt problemstilling.

Jeg vil begynne med å presentere problemstillingen min, og dens underspørsmål. Hvert av disse spørsmålene vil fungere som overskrifter til egen temaer videre i oppgaven. Dette er en oppgave hvor jeg har valgt å bruke mest mine egen meninger, erfaringer og synspunkter. Men jeg ønsker også å trekke inn teori, og der jeg gjør dette vil det bli fremhevet ved litteratur henvisninger. I den siste delen ønsker jeg å binde sammen de ulike kapitlene i en drøfting og om mulig en konklusjon.

PROBLEMSTILLING

Hvordan kan jeg kombinere rollen som profesjonell og medarbeider med brukererfaring?

Hva er å være MB`er?

Hva er å være profesjonell?

Hva innebærer personlig kompetanse?

Jeg ønsker å se på hvordan jeg kan kombinere rollene best mulig, og reflektere litt rundt den følelsene av at det er noe som settes opp mot hverandre. Identiteten som profesjonell, som sosionom, opplever jeg noen ganger som belastende, noe jeg også kan føle om bruker rollen. Hvorfor det? Dette er temaene som denne oppgave vil dreie seg om.

Når jeg skriver om å være profesjonell tar jeg utgangspunkt i det jeg kjenner, og bruker det begrepet om meg selv som sosionom med en bachelor grad i sosialt arbeid.

Jeg har valgt å begrense denne oppgaven ved å ikke skrive noe teori om roller. Og selv om jeg skriver om personlig kompetanse kommer jeg ikke til å skrive om dilemmaet ”personlig og privat”, fordi det er en diskusjon som kunne fått en helt egen oppgave.

HVA ER Å VÆRE MB`ER?

MB står for medarbeider med brukererfaring. Brukererfaring i denne sammenhengen er å ha eller og ha hatt en psykisk lidelse. Men blir man MB`er bare ved å ha en psykisk lidelse? For meg er ikke mine psykiske vansker nok for å være MB`er, mine vansker gir meg en brukererfaring, men først ved å være student og ha fullført MB- utdanningen vil jeg kalle meg MB`er. Grunnen til dette er at for å kunne være medarbeider med brukererfaring, synes jeg det er viktig å kunne lære mer om meg selv, og å ha bearbeidet mine erfaringer, slik at jeg kan bruke disse på en hensiktsmessig måte.

Så hva er mine kvalifikasjoner som mb`er? I mitt ikke veldig lange liv, har jeg opparbeidet meg en del erfaring på å være psykisk syk, og det å være klient/pasient/bruker, alt ettersom i hvilken del av systemet jeg har vært borte i . I 1997 tok jeg en test hos min lege, og det var første gangen ordet deperesjon og angst ble brukt som beskrivelser på deler av livet mitt. En del biter falt på plass, og jeg kunne begynne på veien til å bli frisk, eller til det å fungere og å få et godt liv. Før dette var det bare jeg som var feil, og ikke at det var en sykdom som gjorde at ting ble vanskelig for meg. Veien derfra har vært tung, svingende, lærerik og på en del måter spennende, og når jeg nå ser at jeg kan bruke disse erfaringene til å være til nytte for noen, kan dette gi enda en mening til mine opplevelser.

Det finnes mange ulike diagnoser og psykiske vansker, og dertil like mange bedringsprosesser og perspektiver på bedring. Dette betyr at hver og en MB`er har med seg en helt unik erfaring, som blir løftet frem i lyset ved å ta denne utdanningen. Alle mennesker har jo sine unike erfaringer og opplevelser, mens MB`erne er/blir utdannet til å bruke disse erfaringene på en god måte til hjelp for andre, ikke bare andre bruker, men arbeidsgivere og kollegaer også.

HVA ER Å VÆRE PROFESJONELL?

Det er nok mange måter å se på hva det vil si å være profesjonell, og like mange definisjoner som det finnes profesjoner og retninger. Det jeg tenker, er at uttrykket profesjonell, og hva det innebærer har forandret seg mye de siste årene. Fra å skulle innta en mer streng og nøytral holdning, til det å faglig erkjenner at det å være 100 % nøytral i forhold til et annet menneske

og det som skjer i en relasjon ikke er mulig. Man kan ikke legge fra seg selv, men man har blitt mer opptatt av å være bevisst seg selv, sine holdninger, følelser og beveggrunner i arbeidet. Topor skriver om dette sin bok "Hva Hjelper" (Topor 2006), og presenterer en modell for to typer profesjonalitet, som han kaller abstrakt og konkret profesjonalitet.

	Abstrakt profesjonalitet	Konkret profesjonalitet
Måter å forholde seg på	Distanse	Nærhet
Tid	Gitt	Kan forhandles om
Rom	Bestemt	Åpent
Jeg	Nøytralt	Engasjert
Relasjon	Ensidig	Gjensidig

(Topor, 2006:179)

Jeg kan huske mitt første møte med en psykolog i 14 års alderen, hvor vi satt nesten rett overfor hverandre, og han stilte meg spørsmål. Jeg var nok ikke veldig snakkesalig på det tidspunktet, men at psykologen ikke gav noen kommentarer, forklarte noe, eller sa noe særlig utenom spørsmålene gjorde at jeg ser på han som et godt eksempel på en profesjonell som lener/beveger seg mer mot den abstrakte profesjonaliteten. Resultatet for min bedring i møte med denne profesjonelle var lik null.

Topor sier videre at det er i spenningsfeltet mellom disse to motsatte måtene å forholde seg på, at man finner ulike måter å bedrive profesjonelt arbeid på. Topor skriver om dette fordi man ofte ser at mange brukere nevner spesielle relasjoner som tiltak som har hjulpet i bedringsprosessen. Man snakker om relasjoner hvor en ikke møter en utpreget abstrakt profesjonell, men mer en relasjon hvor en nærmer seg et vennskap, det har elementer av vennskap, men uten at det er et vennskapsforhold. Mitt andre møte med en psykolog ble mer som en slik relasjon Topor beskriver som en mer konkret profesjonalitet. Hun ble en hjelper som gav av seg selv, ved å komme med egne meninger og kommentarer i samtalen, men uten at dette gikk ut over mine grenser, min mulighet til å reflektere rundt mine vansker, mitt liv, og mine muligheter. Hun var en samtalepartner som gav rom, utfordringer og respekt men som aldri la ord i munnen min eller gav meg "svarene".

For meg er dette en måte å illustrer den utviklingen holdningene til det å være profesjonell, har hatt de siste årene.

På mitt studie var blant annet Greta Marie Skau sin bok "Gode fagfolk vokser... Personlig kompetanse som utfordring" (2002) på pensum. Personlig ble hennes bøker noen av mine

favoritter siden hun er opptatt av gode relasjoner, etikk og da med vekt på å unngå og krenke, og jeg synes hun har gode beskrivelser på hva det kan innebære å være en profesjonell hvor man tar i bruk seg selv, men på en hensiktsmessig måte. Hun skriver at det å være personlig og det å være profesjonell ikke er motsetninger, men når yrkesutøveren er i stand til å være personlig i sitt møte med den andre innbærer det god profesjonalitet. Hun bruker et sitat fra Furuholmen og Schanke Andresen (1993:222):

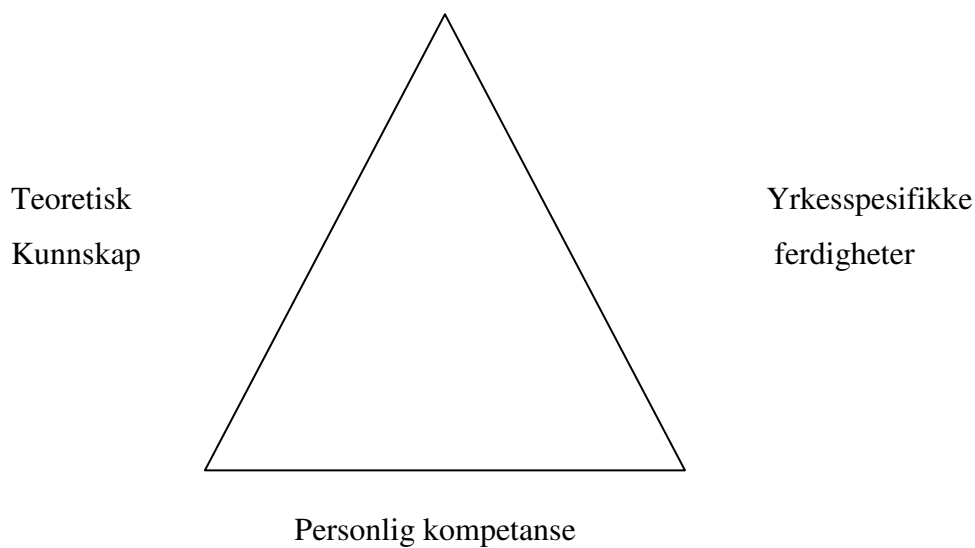
” Vi har lett for å fokusere på handling, kunnskap og teknikk. Tilstedeværelsen i relasjonen er imidlertid den egentlige nærende kvaliteten vi kan gi et samvær. Uten tilstedeværelse blir teori og metode uten mening. Dette betyr at vi må la oss berøre som personer, at vi må tørre å bruke oss som medmennesker slik at vi også kan berøre den andre. Uten denne berøringen vil personene vi møter og deres verden forbli det samme.”

Dette sitatet synes jeg sier mye om hva jeg mener er en hensiktsmessig og god profesjonell holdning. Det gir også en beskrivelse av hvordan jeg ønsker og bli møtt i hjelpeapparatet, og slik jeg også ønsker å kunne møte andre.

HVA INNEBÆRER PERSONLIG KOMPETANSE?

Når jeg tenker på begrepet personlig kompetanse får jeg et bilde av en sekk fylt med personlighetstrekk, erfaringer og kunnskap en har fått gjennom livet. Hvordan kan jeg bruke denne unike erfaringen?

Gretha Marie Skau bruker mye plass i sin bok til å diskutere begrepet personlig kompetanse. Hun presenterer en enkel grunnmodell for å illustrere hvilke ferdigheter som er en del av en profesjonell kompetanse. Ferdighetene og kunnskapen er fremstilt i/som en trekant hvor de ulike sidene er med oss hele tiden, og er en helhet, men de forskjellige sidene vektlegges ulikt alt etter konteksten, selv om de påvirker og er avhengig av hverandre.

Skau beskriver i denne modellen tre hovedaspekter av profesjonell kompetanse, slik trekanten over viser. Innen for den teoretiske kunnskapen kommer faglig kunnskap, og kunnskapen som trengs for å utøve et fag, eksempelvis kjennskap til modeller, teorier og forskning. Når det gjelder de yrkesspesifikke ferdighetene er dette de samlede ferdighetene, teknikkene og metodene man bruker i de bestemte yrkene, (den mer praktiske siden.) Hun beskriver videre den personlige kompetansen som en unik blanding av ulike menneskelige kvaliteter, egenskaper og ferdigheter, som handler både om hvem vi er, og hvem vi lar andre være i møte med oss. Slik at denne kompetanseformen blir av stor betydning i yrker der samspillet mellom mennesker er viktig.

” Den kunnskapsformen vi har ”gjøre med her, er personlig. Den bygger på, er integrert i og knyttet til vår egen erfaring. Mens den allmenne vitenskapelige kunnskapen per defenisjon er personuavhengig, og profesjonsspesifikke teknikker, prosedyrer og metoder som sådanne også eksisterer uavhengig av den enkelte, utvikler vi vår personlige kunnskap gjennom de erfaringene vi gjør i livet, og gjennom vår fortolkning og bearbeiding av disse. Personlig kunnskap er derfor unik. Den er uløselig knyttet til sin bærer – men den kan deles med andre”
(Skau, 2002:62)

I lys av dette Skau sier her, vil jeg poengtere at MB`erenes kompetanse er unik. Er ikke brukerkompetanse en del av det Skau snakker om her? Vi har egen erfaring med å være syk og hva dette kan innebære, og erfaring med å bearbeide våre tanker og følelser, slik at vi kanskje til og med kan si at en MB`ers største fortrinn er ens personlig kompetanse. Siden

både den teoretiske og det yrkesspesifikke kunnskapen ikke er personavhengig så kan MB`erne kanskje både tilby brukerne en følelse av håp, og av fellesskap, men kanskje også bidra til sine kollegaers kompetanseutvikling. Eksempelvis kunne jeg tenke meg at om jeg fikk en jobb innenfor Nav, i sosial delen, kunne jeg ha brukt min MB bakgrunn som et ledd i å være en ressurs for mine kolleger. For eksempel i å ha kunnskap om hvordan det føles å være klient og ha noen som steg for steg går igjennom dine økonomiske papirer, eller setter spørsmålstegn ved din sykdom. Som saksbehandler må en kunne gjøre dette som er et ledd i sin jobb, men jeg kunne bidra til at dette kanskje ble gjort med større empati og forståelse av de følelsene en klient kan ha med i en slik situasjon.

Persolig kompetanse er vanskelig å definere. Den består av flere egenskaper, ferdigheter, kunnskap som går over i hverandre og utfyller hverandre. Derfor vil jeg henvise til noen eksempler fra Skau sin liste på 67 punkter om hvordan personlig kompetanse kan komme til uttrykk:

- *evnen til å lytte til andre*
- *vilje til å lære og utvikle seg som menneske*
- *evne til å skille mellom seg selv om andre*
- *ansvarlighet og evne til personlig forpliktelse*
- *evnen til å strukturere en uoversiktlig situasjon*
- *evnen til å være ydmyk, til "ikke å vite"*
- *evne til å gi og ta imot personlige tilbakemeldinger*
- *menneskelig klokskap, visdom – bearbeidet livserfaring*
- *evne og mot til å hankses med konflikter*
- *evne til å gi slipp på kontroll*
- *god kjennskap til seg selv*
- *evne til å utfordre seg selv om andre*
- *verdibevissthet*
- *et godt og balansert selvbilde*
- *evne til å innrømme svakheter og feil, kunne be om unnskyldning*
- *åpenhet og tydelighet som person*
- *evne til å tåle frustrasjon, motgang og kritikk uten å gi opp*
- *evne til å stole på andre*
- *evne til å kunne le av seg selv*
- *evne til å beskytte seg selv*

- *evne til å bruke seg selv*
- *samarbeidsevne*

(Skau 2002:76-78)

Videre mener Skau at vi har behov for å få et utvidet syn på profesjonalitet i yrker som har med samspill mellom mennesker å gjøre, slik at man kan møte sammensatte behov og utfordringer bedre. Hun ønsker å integrere de ulike kunnskapsformene og kompetansedimensjonene, for å likestille de mer. Derfor ønsker hun mer fokus på viktigheten av å arbeide med personlig kompetanseutvikling (Skau 2002).

DRØFTING

Jeg kan se mange fordeler og ressurser med min bruker erfaring, men er det eventuelt en ulempe med å ha MB bakgrunn? Er det også fordeler ved å være profesjonell? Jeg har satt det å være profesjonell og det å være bruker veldig opp mot hverandre i drøftingen min, siden det har vært litt sånn jeg har følt det. ”Vi profesjonelle med fagkunnskap”, og ”vi brukere som ikke har tro på fagkunnskap men bare egenerfaring”. Dette er å sette det på spissen, men jeg tror allikevel det kan være noe sannhet i når det gjelder våre fordommer i forhold til hverandres kunnskap og erfaringer.

Den delen av å være MB`er som den profesjonelle delen av meg er mest ”bekymret” for, er at man som bruker kan komme til å overta i en relasjon. At min egen historie, løsninger og bedringsprosess kan komme til å bli den ”ene rette vei”, slik at jeg går glipp av og ikke ser eller møter den andre der han eller hun er. Dette er det viktig å være bevisst på, men kan ikke dette skje den profesjonelle også? At man blir så opphengt i for eksempel sin metode at man mister klienten av syne. Kanskje det er slik at man som MB`er selv har opplevd å ikke bli sett og møtt, at man derfor er ekstra var på det. Skau skriver at en måte personlig kompetanse kan komme til uttrykk på er at man har god kjennskap til seg selv, til å ”ikke vite” og å være ydmyk. Som menneske, både profesjonell og MB`er, har man livserfaring, som kan brukes til å være støtte for andre. Derfor vil jeg påstå at man som MB`er i hvert fall har en bearbeidet livserfaring, og det har jeg ikke alltid noen garanti for at den profesjonelle jeg møter har. Slik at ikke ubearbejdede følelser kan sive igjennom og forstyrre vår relasjon. Hvem av oss kan da møte andre på en god og hensiktsmessig måte?

I gjennom min erfaring med å være syk, min bedringsprosess, den terapien jeg har gått i, og nå også MB-utdanningen, har jeg blitt mer bevisst på ulike temaer og områder som kan berøre meg sterkt, og som jeg må være ekstra oppmerksom på i møte med andre. I en situasjon hvor jeg for eksempel møter en klient som er syk og har små barn, kan dette på den ene siden, om jeg ikke er oppmerksom på hva som kan skje, sette i gang både sinne og sorg i meg på grunn av min egen erfaring som barn av en psykisk syk mor. Dette kan føre til at jeg kan få piggene ut, og i verste fall at jeg kunne tatt ut sinne eller lignende i relasjonen. Men på den andre siden, når dette er noe en er seg bevisst, og har bearbeidet det, kan det også gi en mulighet for noe positivt. Jeg vil tror at det er sårbart å skulle snakke om det å være syk, og hvordan dette kan påvirke barna, slik at min erfaring da kunne være med å vise at selv om det kan være vanskelig å vokse opp med syke foreldre, betyr det ikke at livet til barna ikke kan bli både godt, lærerikt og friskt.

Jeg tenker at jeg har en fordel av å ha mye kunnskap om ulike modeller og metoder jeg kan støtte meg på som profesjonell, men at min brukererfaring hjelper meg å huske at alle er unike og at det er modellen som skal passe for hver enkelt og ikke at alle må passe inn i modellen. Ulempen med å være MB`er kan muligens være at man kan miste litt av syne, at det å være profesjonell og å ha en utdanning er også en god ting, at selv om ikke alt er selvopplevd så har jeg en kunnskap og ferdigheter jeg kan bruke på en god måte i møte med andre. Selv om jeg ikke opplevde at det å kunne bruke sin erfaring på en god måte, var et tema under utdanningen, betyr det heller ikke at man som sosionom ikke bruker sine egne erfaringer på en god måte. Det blir kanskje gjort på en mindre uttalt måte, enn om en har en MB kompetanse med seg på sin cv?

Jeg vil til slutt komme med et eksempel på en måte hvor jeg opplevde å bli spurt om å bruke min egen erfaring i møte med en klient, rett etter utdanningen min. Det var min veileder og behandlingsansvarlig på behandlingssenteret hvor jeg jobbet som kom med henvendelsen. Han viste litt om min bakgrunn og i dette tilfellet min erfaring med selvskading. Vi skulle få inn en klient, en ung gutt som i tillegg til sitt rusmisbruk drev med noe selvskading. Jeg ble spurt om jeg kunne tenke meg å være den som møtte han og om dette var et tema jeg kunne tenke meg å ta opp med han, siden det kanskje kunne føles tryggere for han å snakke med noen som delte denne erfaringen. Det ville jeg, og mitt møte med klienten ble veldig godt. Han la merke til mine arr, uten at jeg trengt å si noe veldig om det, og vi hadde en fin første samtale, og det ble en veldig god relasjon, hvor han opplevde å kunne åpne seg om et vanskelig tema i en trygg relasjon. Jeg fikk mye veiledning og hjelp i forhold til denne kliente, fordi det

var ulike temaer som gjorde at det kunne være fare for overføringer og motoverføringer i relasjonen. Dette var en ung kjekk gutt som akkurat hadde gjort det slutt med sin norske kjæreste. For meg viser dette, for det første, en holdning hos min veileder og kollegaer at det kunne være åpenhet om å bruke sin egen erfaring, sin personlig kompetanse, i situasjoner hvor dette var hensiktsmessig. Og for det andre at slike situasjoner hvor en møter vanskelige temaer kan oppstå i like stor grad hos profesjonelle, som hos MB`ere. Dette førte til at jeg også kunne oppleve å få bruke hele meg, både min profesjonelle kunnskap og min brukerkunnskap på en god måte.

KONKULUSJON

Når jeg leser oppgaven min ser jeg at det ikke nødvendigvis er en motsetning mellom å være profesjonell og det å ha brukererfaring. Jeg tror de ulike delene av min utdanning og livserfaring ikke bare gjør meg friskere men også en bedre profesjonell med flere strenger å spille på. Man kan nyttiggjøre seg personlige kompetanse som profesjonell, og uansett om man har brukererfaring eller ikke vil jeg si at det er viktig å utvikle seg og å vokse både som menneske og som en profesjonell, slik at man kan møte andre på en hensiktsmessig og god måte. Og ikke minst så handler det om å være åpen og villig til, som person, profesjonell, arbeidstager, arbeidsgiver også videre, for å bruk alle de ressursene en har for å gjøre en best mulig jobb, til det beste for brukerne og klientene en møter. Og jeg tror jeg vil ha med meg hele meg i en jobb, slik at jeg ved en bevisst praksis kan bruke alle sidene ved meg, både egenerfaringen og utdanningen min. De ulike delene vil bli mer og mer integrert i meg, slik at det ikke lengre er en mulig motsetning men en helhet, slik som i Skaus trekant. Dette i kombinsjon med arbeidsgivere og kollegaer som er villig til å ha diskusjoner rundt temaet om å bruke egne erfaring, og tørr å satse på å utvikle dette, for å kunne være tilstedet og la seg berøre, og bruke seg selv for å berøre andre (jmf sitat s 5), gjør at jeg kan kombinere min rolle som sosionom, og som MB`er.

LITTERATURLISTE

Skau, Greta M 2002: Gode fagfolk vokser – personlig kompetanse i arbeid med mennesker

Topor, Alain 2006: Hva hjelper? Veien til bedring fra alvorlige psykiske problemer